
Ś. p. Bogdan Treter

Ochrona Zabytków 1/1, 46-47

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Podczas powstania w Warszawie śp. Jerzy Chyczewski został wywieziony dnia 10. VIII. 1944 r. do Oświęcimia, a następnie do innych obozów. Obóz w Schortzingen był zakończeniem Jego męczeńskiej drogi. Zmarł dnia 18 października 1944 r., co stwierdza odnaleziona w tym obozie przez P. C. K. lista zmarłych Polaków. Okoliczności śmierci nieznanne.

Służba konserwatorska traci w Nim jednego z najlepiej zapowiadających się i najbardziej ideowych pracowników.

A. C.

Ś P. JAN RUTKOWSKI.

Jedną z wielu strat, jakie poniosła Polska w czasie ostatniej wojny, była śmierć wybitnego konserwatora Prof. Jana Rutkowskiego, którego Niemcy wysiedlili z całą rodziną z posiadłości w Międzychodzie koło Poznania. Chory organizm nie wytrzymał tułaczki, którą w ciężkich warunkach musiał odbyć do Warszawy. Na skutek związanych z tym przejść Prof. Rutkowski zmarł w szpitalu Czerwonego Krzyża w Warszawie w roku 1940, otoczony opieką rodziny i kolegów. Śp. Prof. Jan Rutkowski należał do najwybitniejszych naszych konserwatorów dzieł sztuki. Urodzony w Poznańskim w roku 1884, po skończeniu szkół średnich i malarskich w kraju, dalsze studia odbył w Niemczech w Akademii Sztuk Pięknych w Berlinie. Już wówczas zainteresował się studiami konserwatorskimi i ukończył studia w najlepszej wówczas pracowni konserwatorskiej prof. Hausera. Dalsze studia kontynuował w Paryżu, gdzie dla gruntownego zapoznania się z technikami starych mistrzów wykonał wiele kopii w tamtejszych muzeach. Po powrocie do kraju w łączności ze śp. Prof. Dr. Batowskim pracuje jako konserwator

dla galerii Raczyńskich w Rogalinie. Kiedy w pierwszych latach wolnej Polski zaczęły napływać rewindykowane dzieła sztuki na Zamek Królewski w Warszawie, jako prawdziwy patriota oddaje swoją wiedzę i pracę na usługi kraju. Zostaje kierownikiem Państwowej Pracowni Konserwatorskiej przy Dyrekcji Państwowych Zbiorów Sztuki na Zamku Królewskim w Warszawie, powołany na to stanowisko przez Ministerstwo W. R. i O. P. Wszystkie obrazy galerii Zamku Królewskiego, galerii Stanisława Augusta w Łazienkach, galerii w Wilanowie przechodzą przez Jego pieczołowitą, opartą na głębokiej wiedzy i doświadczeniu opiekę. Prócz tego przeprowadza konserwację obrazu Matki Boskiej w Częstochowie, Matki Boskiej Kodeńskiej i Ostrobramskiej w Wilnie. Wybitne te prace zjednały Mu wielkie i zasłużone uznanie. Pracownia pod Jego kierunkiem wykonała cały szereg prac konserwatorskich obrazów cechowych sztuki gotyckiej związanych z wystawą zorganizowaną przez Tow. Opieki nad Zabytkami Przeszłości w Warszawie. Ostatnią wielką pracą konserwatorską śp. Prof. Jana Rutkowskiego była konserwacja ołtarza Mariackiego w Krakowie, podczas której odkryto przemalowane tła na płaskorzeźbach. Ideowy stosunek do pracy, wybitne cechy charakteru oraz głęboka, oparta na doświadczeniu wiedza zjednały śp. Prof. Janowi Rutkowskiemu powszechne uznanie i szacunek. Cześć Jego pamięci!

S.

Ś. P. BOGDAN TRETER.

Urodzony w r. 1886 w Krakowie, ukończył Krak. Akademię Sztuk Pięknych i Politechnikę lwowską. Stanowisko Konserwatora Okręgu Krakowskiego objął w r. 1931. W celu po-

głębień wiedzy konserwatorskiej odbył dwie podróże do Włoch i Francji.

Pracę konserwatorską rozpoczął od planowego rejestrowania znacznie większych zabytków i od powiększenia materiałów inwentaryzacyjnych, gromadząc zdjęć pomiarowych 1328, klisz własnych 2809, kartotek z materiałami opisowymi i ilustracyjnymi 588.

Na terenie Krakowa główny nacisk śp. B. Tretera szedł w kierunku podniesienia wyglądu estetycznego ulic i domów i wydobycia ukrytych fragmentów zabytkowych, zwłaszcza portali. Z ważniejszych prac konserwatorskich, wykonanych pod nadzorem śp. B. Tretera w Krakowie, wymieniamy: zasadnicze odrestaurowanie gotyckiego kościoła Bożego Ciała na Kazimierzu, restaurację wieży wikaryjskiej i krypty romańskiej św. Leonarda w katedrze na Wawelu, restaurację późnobarokowego kościoła Piłjarów, budowę nowej wikarówki mariackiej, nie licząc robót drobniejszych nad uporządkowaniem wielu ulic i otoczenia budowli zabytkowych. Jeśli idzie o działalność konserwatorską i społeczną śp. B. Tretera na terenie woj. krakowskiego, to pierwsze miejsce zajmowała u niego ochrona krajobrazu i przyrody w łączności z zabytkami oraz ochrona rodzimej twórczości ludowej i cech regionalnych współczesnego budownictwa drewnianego. Akcję ochrony swojszczyzny, racjonalnie ujętą przez śp. B. Tretera, wypada uznać za pionierską.

Z ważniejszych robót przeprowadzonych w woj. krakowskim pod kierownictwem śp. B. Tretera, wymienić trzeba: restaurację baszty zamkowej z XIV w. w Wieliczce, zamku renes. w N. Sączu, zamku renes. w Niepołomicach, kościoła gotyckiego w Frydmanie, kościoła drewnianego w Dębnie na Podhalu.

Śp. Inż. B. Treter prowadził przez wszystkie lata dziennik konserwatorski, notując w nim wszystkie ważniejsze czynności i kontrolę robót, sprawozdania z wyjazdów, uwagi techniczne oraz kreśląc w nim plany i rysunki zabytków dotąd nie publikowanych, co wraz z jego opisami czyni z dziennika źródło pierwszorzędnej wartości dla inwentaryzatora i konserwatora.

Po powrocie w 1940 r. z Rumunii czuwa konspiracyjnie nad pracami i projektami konserwatorskimi i utrzymuje kontakt z architektami czynnymi na tym polu. W czasie okupacji podjął wraz z inż. W. Gruszczyńskim pracę nad projektem uporządkowania Rynku Gł. w Krakowie i przyległych placów, dając wyraz swym najgłębszym dążeniom i jakby wieńcząc nim swą opiekę nad pięknem umiłowanego miasta. Rozległa praca konserwatorska przesłoniła działalność artystyczną śp. inż. B. Tretera, który był utalentowanym grafikiem, architektem i projektodawcą tkanin, stając się twórczym kontynuatorem idei Stanisława Witkiewicza na tym polu.

Po wyzwoleniu Krakowa śp. Treter został w lutym 1945 r. mianowany naczelnikiem Wydz. Kultury i Sztuki przy Urzędzie Woj. Krakowskim, obejmując zarazem z powrotem funkcję konserwatora. Ustąpił ze stanowiska naczelnika w sierpniu 1945 r., by się wyłącznie poświęcić pracy konserwatorskiej, lecz przedwczesna śmierć w dniu 12. XI. 1945 r., nie pozwoliła mu na realizację jego zamierzeń.

Niezmiernie pracowity, posiadający wielką kulturę artystyczną i rozległą wiedzę, subtelny artysta, skromny i cichy w życiu codziennym, oddany bez reszty umiłowanej pracy, należał do najlepszych konserwatorów polskich.

J. L.